

Левдер Андрій Іванович,

кандидат педагогічних наук, доцент,

*доцент кафедри історії, теорії держави і права та філософії, ПВНЗ
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка
Степана Дем'янчука», м. Рівне*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ШКІЛЬНОЇ ІСТОРІЇ ТА ПЕРШИХ ПІДРУЧНИКІВ ПОЧАТКУ ХХ СТ.

ХХ ст. виявилось найбільш плідним у розвитку й творенні історії як навчальної дисципліни освітніх закладів. Цей процес здійснювався поступово. Характерною особливістю шкільної історії початку ХХ ст. було те, що вона розвивалася в контексті тих змін, що відбувались в освіті взагалі.

Під впливом революційних подій 1905–1907 рр. та в післяреволюційний час в Україні активізувався рух за створення національної школи. Він проявився у вимогах передової інтелігенції щодо українізації початкової школи та створення перших національних підручників. У цей період укладено навчальні книги із початкового курсу історії України. Уперше українська історія постала як предмет навчання і хоча українська інтелігенція не отримала дозволу на власну школу, але вона підготувала ґрунт для її розбудови. Книги М. Аркаса, О. Єфименка, Б. Грінченка, Н. Григорієва, М. Грушевського, Г. Коваленка, І. Крип'якевича, Г. Хоткевича та інших репрезентували історію українського народу [1].

В цей час виходять чисельними тиражами такі часописи як: «Світло», «Народний учитель», «Наша школа», «Рада», «Нова громада», «Село», «Громадянська думка», «Украинская жизнь», «Педагогический журнал», «Украинский вестник», які започаткували підвалини української національної школи. У цих журналах друкувалися статті відомих педагогів, науковців, представників української інтелігенції: Б. Грінченка, М. Грушевського, М. Левицького, М. Лозинського, В. Прокоповича, С. Русової, С. Сірополка, С. Черкасенка, Я. Чепіги, А. Ющишина та багатьох інших.

Одним з найвизначніших часописів того часу був журнал «Світло», в якому обговорювалися проблеми змісту і методів навчання в українській школі. Вперше у «Світлі» з'явилися навчальні програми, що заклали фундамент для створення «Проекту єдиної школи на Вкраїні» [2].

Важливим надбанням того часу слід вважати те, що шкільна історична освіта стала складовою частиною української національної школи. «Проект єдиної школи на Вкраїні» офіційно затвердив вивчення історії в новій школі. Вивчення шкільної історичної освіти в українській школі дало початок створенню і формуванню системи національної історичної освіти. Вивчення курсів історії України, всесвітньої історії започаткувало засади нової історичної освіти.

Аналіз «Проекту єдиної школи на Вкраїні» переконливо доводить, що паралельно із формуванням змісту відбувалося утвердження методики шкільних курсів історії. На цей час визначені предмет курсу, обсяги змісту, освітньо-виховні завдання, укладена класифікація методів навчання, підготовленні ряд науково-методичних праць, які узагальнили досвід викладення історії. В роки розбудови шкільної історичної освіти відбувається серйозні зміни в методиці викладання історії. Ці зміни були зумовлені: по-перше, зміною та структурою історичних курсів історії; по-друге, новими вимогами щодо навчання взагалі. В цей же час з'являються нові підручники: «Історія українського народу» Н. Григор'їва, «Історія України» Г. Хоткевича, І. Крип'якевича «Коротка історія України», «Огляд історії України. Repetitorium для вищих клас та вчительських курсів», М. Грушевського «Як жив український народ», М. Аркаса «Історія України - Русі» та багато інших [3].

Перші навчальні книжки з історії України, що з'явилися, на початку ХХ ст., є переконливим доказом прагнення українського народу створити власну національну школу. Появу підручників слід розглядати як унікальне явище хоча б тому, що, перебуваючи у складі двох імперій, український народ, який не мав своєї національної школи, розпочав її творення з випуску навчальної літератури. Перші підручник з історії України створювалися за схемою побудова

елементарного курсу. Характерною особливістю їх було те, що вони вперше відображали українську історію, хоча у скороченому вигляді, але за власною періодизацією [4].

Навчання рідної історії на українських землях у ХХ ст. розпочалось зі знайомства з історичною пропедевтикою. Щоправда, до 1917 р. історія України як предмет не викладалась у жодній школі як на території Східної, та і на Західної України. Перевагою західноукраїнських шкіл можна вважати наявність українських підручників з елементарного курсу загальної історії та використання їх у навчальному процесі. Українським авторам не вдалося уникнути методичних помилок, які були характерними для підручників з елементарного курсу російської історії. Однак вони зробили спробу подати регіональну історію в контексті історії України без підготовки і випуску окремих книжок-додатків з краєзнавства. До написання популярних книжок з історії України мали відношення педагогі-новатори, вчені, громадські діячі, які конкретним ділом творили українську школу.

Перші підручники з історії України які з'явилися на початку ХХ століття доводять, що на сучасному етапі розвитку історичної освіти їх використовувати не можна, оскільки їх зміст присвячений історії від найдавніших часів до початку ХХ ст. У цих навчальних книгах відсутній навчально-методичний апарат, не достатньо ілюстрацій, карт, схем. Однак вищезгадані підручники можуть бути рекомендовані як додатковий матеріал для вчителів і учнів середньої школи при вивченні курсу "Історії України". Особливий інтерес вищезгадана навчальна література може скласти для сучасних авторів підручників, оскільки дозволяє сформулювати уявлення про принципи та загальні засади підручникотворення [5]. В цілому ж варто зауважити, що будь-яка спадщина була і залишається корисною, служить тим фундаментом на якому здійснюється розбудова сучасної шкільної історичної освіти.

Література

1. Пироженко Л. В. Автори перших популярних книг з історії України та їх творчий доробок (кінець XIX ст. – 20-ті рр. XX ст.). *Історія в школі*. 1998. № 9. С. 6-9.
2. Мисан В. О. Перші підручники з початкового курсу історії України. *Історія в школах України*. 1999. №1. С. 37-42.
3. Огнев'юк, В. Історична освіта в контексті сьогодення. *Світло*. 1996. № 1. С. 12-17.
4. Калініна Л. І. На шляху до взаєморозуміння: загальноєвропейський контекст шкільної історії. *Історія в школах України*. 1998. №1. С. 21-24.
5. Пометун. О. І. Методика навчання історії в школі. Київ. Генеза. 2005. 328 с.

Мейта Сергій Петрович,

*вчитель історії та правознавства Обарівського ліцею Городоцької
сільської ради Рівненського району Рівненської області*

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ПРАВОЗНАВСТВА У ЗЗСО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Предмет «Основи правознавства» вивчається у 9 класі впродовж одного навчального року в обсязі 1 година на тиждень (35 годин). Зміст навчального предмета відповідає віковим особливостям учнівства і сучасним освітнім викликам.

У типовій освітній програмі для вивчення профільного предмета «Правознавство» для 10–11 класів передбачено 3 години на тиждень (105 годин). У програмі профільного рівня відсутній розподіл навчальних годин за розділами. У межах загальної річної кількості годин учитель / учителька самостійно визначає час для роботи над кожним розділом, темою програми, дбаючи про досягнення очікуваних результатів.